MOHORJEV KOLEDAR 2027

1851

Andrej Šalehar

NEDOKONČANA SLOVENSKA ČEBELARSKA KNJIGA

(1879)

V prvi številki sedmega letnika (1879) prve slovenske čebelarske revije *Slovenska čebela* (1873–1882) smo na tretji strani našli zapis o slovenski čebelarski knjigi *Navod*[1] *za umno čebelarstvo* (1879) avtorja Jožefa Jeriča. Ta knjiga ni zapisana v novejših objavljenih spiskih slovenskih čebelarskih knjig. Izhajala je namreč v obliki prilog pri prvi slovenski čebelarski reviji *Slovenska čebela*. To je spodbudilo številna poizvedovanja, raziskovanja in tudi javna iskanja ohranjenih strani te knjige, ki so jo nazadnje našli v knjižnici Narodnega muzeja Slovenije. Hvala jim za skeniranje in vso pomoč, s katero so omogočili to delo.

Jožef Jerič in njegov čut za čebelarstvo

Jožef Jerič je bil rojen 28. februarja 1823 na Gradišču pri Št. Vidu pri Stični. Šolal se je v Ljubljani, v mašnika je bil posvečen leta 1847. Kot kaplan in župnik je služboval po raznih krajih, nazadnje na Dobovcu pod Kumom (1859–1873), po upokojitvi se je preselil v Ljubljano. Bavil se je z naprednim kmetovanjem, zlasti s čebelarjenjem, s katerim se je ukvarjal že njegov oče. Z dzierzonovci[2] se je začel ukvarjati kmalu po svojem prihodu na Dobovec. Bil je dolgoletni član in odbornik Kranjske kmetijske družbe. Sodeloval je pri pripravah za ustanovitev in ima velike zasluge za delovanje Kranjskega društva za umno čebelarstvo. V letih 1873–1875 je bil podpredsednik, 1876–1884 pa predsednik društva. Urejevanje prve slovenske čebelarske revije *Slovenska čebela* je prevzel po Vatroslavu Holzu. Ta je uredil prvih šest številk prvega letnika leta 1873, od sedme do dvanajste oziroma zadnje številke leta 1882 pa je to delo opravljal Jerič. Zapisan je tudi kot urednik revije *Die Krainer Biene* od desete številke 1873 do dvanajste številke leta 1875. Maja 1882 je prevzel uredništvo in izdajateljstvo *Slovenca*, bil je urednik do leta 1887 in izdajatelj do leta 1888. Umrl je 12. julija 1888 na Koroškem, pokopan je v Ljubljani.

[1] Beseda »navod« je zastarel izraz za navodilo, napotek.

[2] »Dzierzonovci« – Dzierzonov panj z visečim premičnim satjem.

Skrivnostni *Navod*[3] *za umno čebelarstvo*

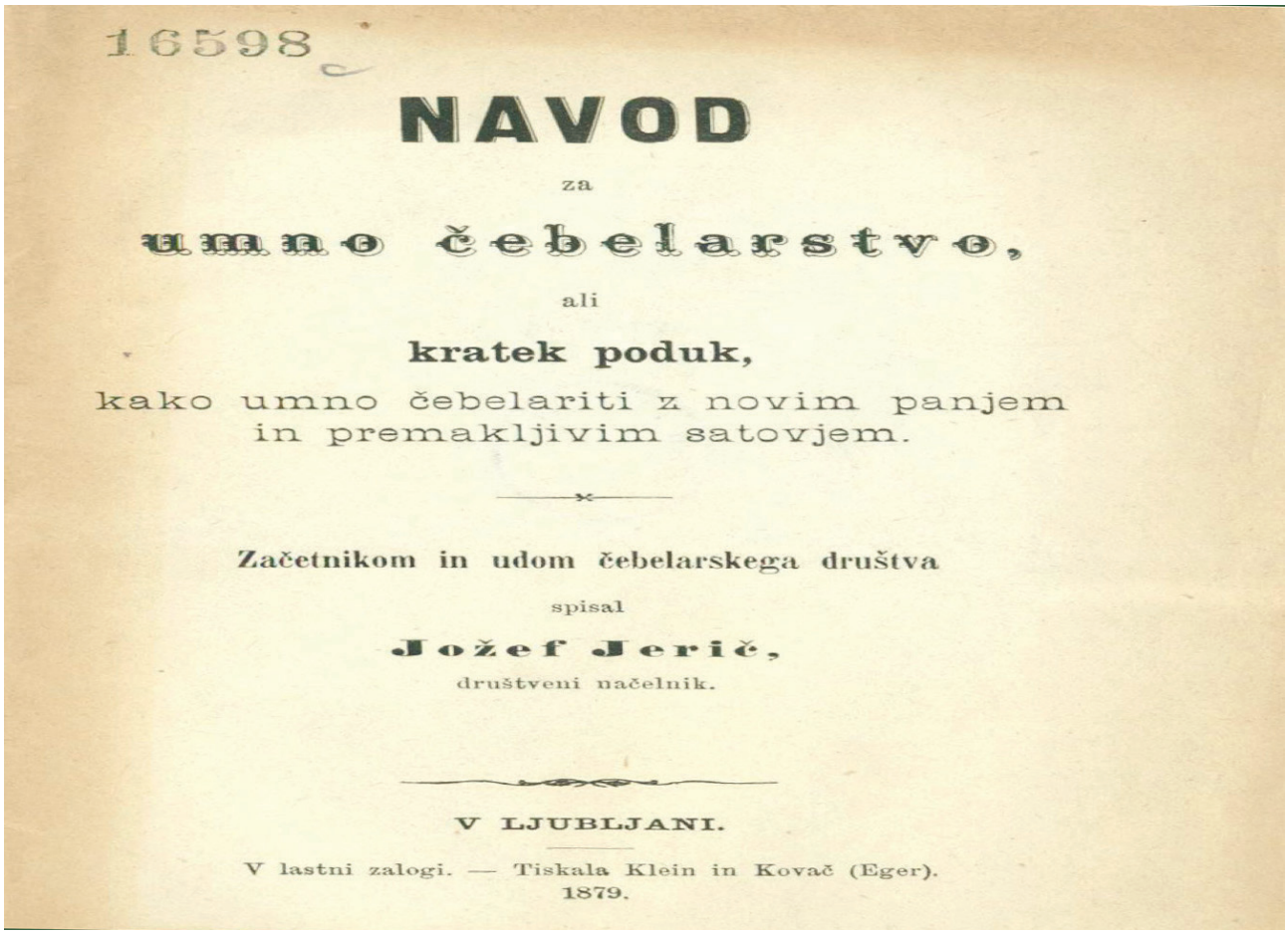
Jožef Jerič, *Ilustrirani Slovenec*, 4, št. 29, 15. 7. 1928

Prva slovenska čebelarska revija *Slovenska čebela*,[4] ki je izhajala (1873–1882) v času velikega napredka čebelarstva v drugi polovici 19. stoletja (pojavijo se panji s premakljivimi satnicami in številne tehnične ter tehnološke novosti), je bila v težkih gmotnih razmerah, imela je malo naročnikov in skromno število dopisnikov. V prvi številki (1879) so zapisali: *Ker smo se nadejali več novih udov*[5] *in je potreba čebelarske knjige tako očitna, (do zdaj pa vsaka poskušnja jo izdati spodletela) je odbor konec leta sklenil in v zadnjem listu naznanil, da bode izdajal* Navod umnega čebelarstva *kot prilogo društvenim članom zastonj, drugim po nizki ceni ter je zato, da bi se društvo prevelike škode obvarovalo, po nasvetu mnogo vnetih čebelarjev sklenil društveni list* Slov. čebelo *zmanjšati in sicer po obliki in obsegu. V taki novi podobi podamo*

[3] Vse je povzeto iz revije *Slovenska čebela*.

[4] Revija je sedaj digitalizirana in dostopna na Digitalni knjižnici Slovenije (DLib.si).

[5] Ud je starinski izraz za člana.

16598

NAVOD

za

umno čebelarstvo,

ali

kratek poduk,

kako umno čebelariti z novim panjem in premakljivim satovjem.

Začetnikom in udom čebelarskega društva

spisal

Jožef Jerič,

društveni načelnik.

V LJUBLJANI.

V lastni zalogi. — Tiskala Klein in Kovač (Eger).
1879.

Naslovnica ohranjenih strani »Navod« v knjižnici Narodnega muzeja Slovenije

Slov. čebelo *z* Navodom *našim udom ter s tem začnemo III. dobo čebelarskega društva.*

V naslednjih številkah revije (1879–1882) je več kratkih objav o težavah s pisanjem knjige in izdajanjem prilog. Niso se izpolnila pričakovanja, da se bo število članov družbe povečalo, gmotni položaj pa izboljšal. Izdajanje revije so nadaljevali, da bi s prilogami dokončali knjigo.

V četrti številki (1882) uredništvo obvešča: »Tudi *Navod* je zdaj v delu ter upamo, da bode v kakih 2–3 mesecih dokončan.« In to je zadnji zapis v reviji *Slovenska čebela*, povezan s knjigo *Navod za umno čebelarstvo*. Nobenega podatka ni o tem, ali je bila knjiga dokončana.

Iskanje objavljenih prilog in izgubljenih knjižnih strani

Prva iskanja priloge »Navod« so se začela v *Slovenskem čebelarju* (5(1902)10, str. 132), ko so objavili ***Prošnjo:*** *Podpisano uredništvo uljudno vpraša, če ima kak društveni ud* Slovensko čebelo od leta 1873–1881 na prodaj. Tudi Juričev[6] *Navod*, ki je izhajal nekaj časa kot priloga k *Čebeli* in Janšejevo *Podvuzhenje* kupi društvo za društveno knjižnico. Cena naj se naznani uredniku. Uredništvo Čebelarja.

Naslednje leto (1903) je bila k sedmi številki revije *Slovenski čebelar* dodana uredniška priloga z naslovom »Zbirka čebelarskih izrazov«, ki jo je napisal Walter Šmid. Med knjigami in časopisi, iz katerih je črpal izraze, navaja tudi: *8. Navod za umno čebelarstvo ali kratek poduk, kako umno*

[6] Pravilno »Jeričev«.

čebelariti z novim panjem in premakljivim satovjem. Začetnikom in udom čebelarskega društva spisal Jožef Jerič, društveni načelnik. V Ljubljani. V lastni zalogi. Tiskala Klein in Kovač (Eger). 1879. m. 8°. 96[7] *str. Nedovršeno.*

Nadaljnja iskanja po številnih knjižnicah, katalogih NUK-a, s pomočjo VAČ-a v arhivih in po drugih virih so bila neuspešna. Novembra 2023 je bilo iskanje objavljeno tudi na družbenem omrežju Facebook. Februarja 2026 se je na ta poziv oglasila knjižnica Narodnega muzeja Slovenije, češ da imajo iskano knjigo: Jerič Jožef, *Navod za umno čebelarstvo* (1879). Narodna univerzitetna knjižnica jo je vpisala v COBISS -ID 267826435 ter v rubriki Opombe dopisala, da je publikacija pomanjkljiva; manjkajo namreč str. 33–48 in 65–96.

Kar se je ohranilo

Ohranjene strani knjige omogočajo dovolj podroben vpogled v tri poglavja: Uvod (strani 1–9), znanstveni del (strani 10–16) in naravoslovni del (strani 17–32).

V uvodnem poglavju manjkajo tri strani. Poudarjeno je, da ima čebelarstvo neko posebno in blažilno moč ter da so čebelarji posebni ljudje. Knjigo je avtor načrtoval prilagojeno slovenskim razmeram.

V poglavju Znanstveni del manjkata 14. stran in 4. podpoglavje. O pogojih uspešnega čebelarstva avtor pravi, da je denar za nakup panjev in čebelarskih pripomočkov premalo. Za uspešno čebelarjenje sta potrebna tudi usposobljenost in čebelarsko znanje. Kratko predstavi zgodovino čebelarstva in čebelarstvo označi za znamenje omike. Omenja tudi Janšo in njegov zapis, da je matica oplojena izven panja. Napačno pa Jerič piše, da je to njegova iznajdba. Prve zakonske zaščite čebelarstva so iz 17. stoletja. Marija Terezija je s postavo Razširjenje čebelarstva z dne 8. aprila 1875 zaščitila čebelarjenje, čebelarje osvobodila raznih dajatev, dovolila, da lahko vsakdo čebelari, in ustanovila čebelarske šole. S priloženim odlokom je na čebelarskih šolah tudi predpisala Janšev čebelarski nauk. Dva slovenska čebelarja Peter Pavel Glavar in Anton Janša sta neposredno vplivala na vsebino te čebelarske postave.

Naravoslovni del je najobsežnejši ohranjeni del knjige. V prvem delu piše, da mora čebelar za dober uspeh poznati značilnosti članov čebelje družine – matico, čebele delavke in trote. Omenja in opisuje različne medonosne čebele in njihove podvrste, kot so azijatska, afrikanska in evropska čebela. Pri zadnji našteje tudi sivorjavo (planinsko) čebelo, ki je bila po letu 1857 poimenovana kranjska čebela.[8] Sledijo podrobni opisi zunanjosti in telesnih delov (štiri strani), telesnih organov (tri strani), sposobnosti čebel za sprejem dražljajev (dve in pol strani), sporazumevanje in oglašanje čebel. Čebele so marljive, skrbe za hišni red, ljubijo matico in čistočo. Med pa je njihova glavna hrana.

Med 49. in 64. stranjo manjkajo 50., 53. in 64. stran. Na 49. strani piše o zalegi, na 51. pa o čiščenju onesnaženih in obolelih panjev. V dvajsetem podpoglavju teče beseda o bakterijah in zdravljenju s salicilno kislino. V 21. podpoglavju našteva čebelje sovražnike, v 22. podpoglavju predstavi čebelje želo, kako se varovati pred čebeljimi piki in kako jih oskrbeti, ko se zgodijo.

Zapisi na ohranjenih straneh pričajo, da je bil avtor dobro usposobljen in poučen čebelar. Le ugibamo lahko, kaj vse je še uvrstil na izgubljene manjkajoče strani. Če je nadaljeval z enakim poznavanjem snovi in natančnim zapisovanjem, smo s to nedokončanostjo knjige veliko izgubili. Slovenskim čebelarjem bi bila v času hitrih tehničnih in tehnoloških novosti v veliko pomoč. Imeli bi zelo kakovostno slovensko čebelarsko knjigo.

Viri

Debevec, L. O našem prvem čebelarskem društvu, str. 30–39. V: Bukovec, A. (ur.). *Čebelarski zbornik*. Slovensko čebelarsko društvo, 1944, str. 101.

Jerič, J. *Navod za umno čebelarstvo*. Knjižnica Narodnega muzeja Slovenije, 1879, K 16598.

Šalehar, A., Bojkovski, *Slovenske čebelarske knjige in tiski do leta 1945 ter čebelarska knjižnica Franca Jagra*. Rodica, Novo mesto, 2014, str. 51.

Šmid, W. »Zbirka čebelarskih izrazov«. Uredniška priloga *Slovenskega Čebelarja* št. 7, 1903, str. 16.

Dr. Andrej Šalehar je zaslužni profesor na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani, deloval je na oddelku za zootehniko.

[7] Število strani 96; to verjetno pomeni število natisnjenih in ne izdanih strani; knjiga naj ne bi bila dokončana.

[8] Avtor Jožef Jerič bi jo rajši imenoval planinska.